

Bava Metzia (Mishnah 75b)

לא — **There is interest with words.** — יש רבית דברים — **R' Shimon says:** רבי שמעון אומר — **For example, [the borrower] may not say to [the lender],** דע כי בא איש פלוני — **"Know that so-and-so has arrived from such-and-such a place."** — במקום פלוני
R' Shimon ben Yochai says: רבי שמעון בן יוחאי אומר — **It was taught in a Baraisa:** תנא — **From where** — מנין לנושה בחבירו מנה **is it derived that if one was claiming a debt of a maneh from his fellow,** — ואינו רגיל להקדים לו שלום — **and [the borrower] was not in the habit of greeting [the lender] first,** — [the borrower] is forbidden to greet [the lender] first? — תלמוד לומר — **For the Torah states:** — **"You shall not pay interest of anything that is taken as interest."** — **You shall not pay interest of anything that is taken as interest.** The words כל דבר (anything) can also mean "any word." From here we learn — **that even speech is forbidden** — אפילו דיבור אסור — where the words are given as interest.

Kiddushin (8b)

R' Yitzchak said: אומר ר' יצחק — **From where is it derived that a creditor acquires a security?** — מנין לבעל חוב שקונה משכון — **For it is stated: And for you it shall be deemed a charitable act.** — שפאמר, וילך תהיה צדקה" — **Now, if [the creditor] does not acquire the security,** — אים אינו קונה משכון — **why would the Torah deem his returning it "a charitable act"?** — צדקה מנא ליה — **From here, then, it is derived that a creditor acquires the security.** — מפאן לבעל חוב שקונה משכון

שלחן ערוך (יורה דעה קס, יא-יב) - אם לא היה רגיל להקדים לו שלום אסור להקדים לו. לא יאמר לו הודיעני אם בא איש פלוני ממקום פלוני. רמ"א - וכן שאר רבית דברים בעלמא אסור.

רמב"ם (מלוה ולוה ה, ב) - אסור להקדים לו שלום ואין צריך לומר שיקלסו בדברים או ישכים לפתחו.

שלחן ערוך הרב (הלכות רבית ט) - ואין צריך לומר לקלסו בפניו או להודות לו ולהחזיק לו טובה או לברכו בפניו על שהלוהו.

דאורייתא או דרבנן

תוספות (קידושין ח:): - וא"ת איכא צדקה ממה שיחזיר לו לשכב עליו, וי"ל דדייק מדכתיב ושכב בשלמתו וברכך ואי לא הוי קונה ליה אם כן כשמברכו העני הוי ליה רבית דברים.
 נתיבות המשפט (עב, טו) - דברי התוספות תמוהין דאף אם נאמר דאם קצץ בשעת הלואה על רבית דברים אסור מדאורייתא מכל מקום בלא קציצה ודאי דמותר מדאורייתא אם כן האיך מביאין ראייה מן התורה. [וע"ש תירוצו. וע"ע קובץ שעורים].
 מהרש"ם (ח"ג סימן צה) - ורו"מ כתב ליישב על פי דברי הט"ז (יו"ד קיז) דבהיתר מפורש בתורה אין ביד חז"ל לאסור. [וע"ש שמקשה עליו אבל על שואל ומשיב מהד"ג ח"ב סי' קצ שמתרץ כזה. ועל חקר הלכה שחידש טעם אחר שאין להביא ראייה מתוס'.]

ריב"ש (קמז) - זה ודאי רבית גמורה היא ואיך לא, והלא אפילו להקדים לו שלום אם אינו רגיל אסור מדכתיב נשך כל דבר אשר ישך אפילו דבור אסור. [וכן משמע מיראים קיח [ערב] שרבית דברים דאורייתא, על תועפות ראם שם.]

ר"ן (כתובות מו.) - ודאי מדרבנן אפילו בקרקע ואפילו בפחות משה פרוטה מתסר דלא גרע מרבית דברים. [וכן דעת רוב פוסקים - על ברית יהודה י, סק"ג, תורת רבית.]

שלום

תורת רבית (ד, סקי"ב) - אבל אם הקדים המלוה לו שלום מותר להשיבו שלום, דזה אינו בשביל מעותיו אלא עונה למה שהקדימו. ובגמרא (ברכות ו:) שמי שאינו מחזיר נקרא גזלן.

ברית יהודה (יא, סקס"ב) - אם נעשה שכנו או קרובו מותר להקדים לו שלום בסתם. [וע"ע משפט הרבית א, כט.]

מנחת שלמה (ח"א כז, א) - אמירת תודה חושבני דאין בזה שום איסור.

מכתב מהגרשו"א (נדפס בספר דיני ריבית המצויים עמ' קכג) - הדפסתי כך לפני כמה שנים בירחון מוריה אבל מיד נודע לי וגם העירו לי משלחן ערוך הרב, כי אני חשבתי שבדברבן רק קילוס וברכה דאסור מפני המלוה נהנה וחשיב כאילו הלואה נותן לו רבית דברים, אבל לקבל הלואה בחנם ללא שום תשלום ולהתנהג כאילו המלוה לא עשה לו כלום אין זה מדת דרך ארץ ולא נכון לעשות כן ולזאת חשבתי שצריך על כל פנים להראות לו שהוא מבין ומרגיש את החסד שעושה לו והוא מודה לו עבור זה שקיים מה שכתוב בתורה והלוה לו ללא שום תמורה, אך אעפ"כ הוספתי מיד על הגליון שאני חוזר ממה שכתבתי מפני ההלכה שבשלחן ערוך הרב.

דעת סופרים (עמק דבר קס, קצב) - הכרת הטוב חשיבא גם כן נתינה מלוה למלוה ואין לשנות המנהג. [ועי' גם תורת רבית ד, סק"ה].

אגרות משה (יורה דעה ח"א סימן פ) - [תודה] אסור לומר להמלוה עבור הלואתו מדין ריבית דברים.

דיני ריבית המצויים (עמ' קכה) - אין אני מוצא היום חשש איסור לומר תודה רבה שזה רק נימוס המקובל ואין המלוה רואה בזה שום הישג וטובה. [וכן עי' משפט הרבית (א, סק"ס) בשם הרה"ק משינאווע].

נתיבות שלום - בע"פ היה הגרשו"א רגיל לומר דאמירת תודה בעלמא היא מכלל הנימוס שבין אדם לחברו ומי שאינו אומר תודה על טובה הניתנת לו אינו מתנהג בהנהגה הראויה כלל. וכן שמעתי שהתיר הגרי"ש אלישיב שליט"א... ואם אומר לו הייתי מודה לך כראוי ומה אעשה שהתורה אסרה נראה לכאורה דשרי.

תזכו למצוות

מנחת שלמה (ח"א כז, א) - כתבו האחרונים דהוא הדין נמי שלא יאמר הלואה למלוה תודה, ורבים נוהגים משום כך לומר במקום זה תזכו למצוות, ולפי עניית דעתי לא יפה הם עושים כי תזכו למצוות היא ממש ברכה והיינו רבית דברים כמו שכתבו התוספות.

תורת רבית (ד, סק"ז) - אין זה ענין ברכה אלא לומר כשם שזכה למצוה זו כן יזכה למצוות אחרות שמצוה גוררת מצוה. [ועי' ברית יהודה שם, דעת סופרים (עמק דבר קס, קצב)].

יישר כחך

ברית יהודה (יא, סקס"ד) - ממה שכתב הרב שאסור לברכו נראה דהוא הדין שאסור לומר לו יישר כח, מיהו ברכה אחרת שלא בענין ההלואה כגון ברכת מזל טוב וכדומה אין חשש.

תורת רבית (ד, סק"ו) - יש נוהגים לומר יישר כח לך על הטרחה שטרחת בשבילי, ובזה אינו על ההלואה ועל זמנה.

נתיבות שלום - אם אומר זאת בהעברה בעלמא מבלי לשים לב שהוא מברכו בזה הרי זה מותר דאינו מכוין לברכה אלא לאמירת תודה בעלמא.

הדפסת ספרים

ערך ש"י (מהדורא בתרא) - נראה לי מה שראיתי בשו"ת אמרי אש בפתח השער ובסוף הספר שהזכירו שם המלויים להם לצורך הדפוס וברכו אותם דשגגה הוא דהוי רבית דברים, וכל שכן לדפוס לפרסם ברבים לנצח.

אגרות משה (יורה דעה ח"א סימן פ) - אסור גם לכתוב ולהדפיס [תודה], אבל יכולין לכתוב בלשון הודעה שיתברך מן השמים כי הא זה אמת שיתברך בזכות מצותו הגדולה. [ועי' יביע אומר (ח"ד יורה דעה סימן ט)].

ברית יהודה (יא, סקס"ד, בשם דרכי תשובה) - במה ששכיח שמדפיסים ספר שלא לשם מסחר ומוסרים אחר כך למוציא לאור לעסוק בהפצה פשוט שאין חשש דהוי כרבית שאינה מלוה למלוה.